

А.В. Пермінова

Чернівецький національний університет

ПОЕЗІЯ ЕМІЛІ ДІКІНСОН У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ

Пропонована праця націлена на виявлення особливостей відтворення авторської мовної картини світу Емілі Дікінсон в українських віршових перекладах.

Актуальність такого дослідження визначає той факт, що зіставний аналіз першоджерел та цільових текстів дозволяє виявити те спільне, що об'єднує всі твори того чи іншого перекладача з одного боку (особливості перекладацького стилю), а з іншого – з'ясувати вплив особливостей авторської мовної картини світу на вибір перекладачами способів вирішення певних проблем, що виникають у процесі перекладу (перекладацькі трансформації).

Твори Емілі Дікінсон, як справедливо зауважує Соломія Павличко у своїй передмові до збірки українських перекладів авторки, – “це низки метафор, афоризмів, парадоксів. Чистий стиль, лаконічна мова, гармонійно і вправно пов'язані думки. Здається, це витвори натхнення, хоча в них очевидне й інше – свідомо екзальтація духу і неприхований емоційний надриг” [3, 14].

Поетизація Дікінсон народжувалася в “герметичному розумі”, у стані чуттєвої невагомості. Це світ, за межі якого практично не просочувалося світло зовнішніх подій, світ, де вона витворила свій космос; і з його просторовими, часовими й навіть чуттєвими вимірами відбуваються різноманітні метаморфози. Однак герметичність поетичного світу американської авторки не заважає українським перекладачам проникнути в нього, відкрити його багатства українському читачеві. Твори Емілі Дікінсон отримали нове повнокровне мовне життя під перекладацьким пером Дмитра Павличка, Олега Зуєвського, Григорія Кочура, Марії Габлевич, Євгенії Кононенко та ін.

Переклади творів Емілі Дікінсон, здійснені Дмитром Павличком, виконані на високохудожньому професійному рівні. Амплітуда коливань адекватності цільових текстів сягає як максимального відхилення від лексичної структури оригіналу, так і максимального наближення до неї. Нерідко Дмитро Павличко уникає покомпонентного відтворення синтагматики першоджерела з метою створення віршів, які б прижилися в україномовному контексті, долучаючи поезію Емілі Дікінсон до скарбниці української літератури, розсуваючи тим самим її межі.

Дмитро Павличко – талановитий художник слова, поет, інтерпретатор. У його арсеналі спостерігаємо розмаїття мовних засобів, які дозволяють достойно представити Емілі Дікінсон українському читачеві: “Exaltation is the going // Of an *inland* soul to sea” [6, 61] – “Радість – це похід душі // звиклої до *суходолу*” [3, 59]. Нерідко поет у Дмитрові Павличкові переважає над перекладачем. “Who charge within the bosom // The Cavalry of Woe” [6, 59] – Рядок із 126-го вірша Емілі Дікінсон у перекладі Дмитра

Павличка звучить так: “Хто носить у душі Голгофу // Хто в безвісті герой” [3, 56]. Порівняємо даний переклад із перекладом, здійсненим Олегом Зуєвським: “Хто в грудях власний бій веде // з кіннотою скорбот” [3, 256]. Тримаючись якомога ближче до оригіналу, Олег Зуєвський майже дослівно відтворив його рядки. Дмитро Павличко перекладає не на рівні слів чи навіть фраз, а на рівні мегаконтексту. Думки, почуття Емілі Дікінсон переломлюються через призму світосприйняття українського поета, набуваючи при цьому дещо іншого звучання.

Особистість перекладача найповніше розкривається у виборі текстів для перекладу. Дмитра Павличка приваблюють вірші Емілі Дікінсон, де витончений розум авторки торкається тем вічності, Бога, земної слави. Найбільшої точності український співавтор досягає, перекладаючи саме такі твори. “Fame is a bee. // It has a song – it has a sting – // Ah, too, it has a wing [6, 713] – “Слава як бджола // вона бреньклива – Вона має жало – // Ах – має також крила” [3, 252].

Майже бездоганними видаються переклади поезії Емілі Дікінсон, здійснені Григорієм Кочуром, і можуть слугувати прекрасним матеріалом для контрастивних досліджень лексичної семантики в перекладознавчому руслі. Перекладач майстерно синтезує національно-мовну та авторську картини світу, відтворюючи гармонію форми й змісту на найвищому рівні еквівалентності. Звичайно, це не передбачає уникнення певних перекладацьких трансформацій, зокрема антонімічного перекладу: “His venerable hand to take – // And warming in our own – // A passage back – or two – to make // To times when he – was young” [6, 176] “Його велебну руку взяти // Зогріти трохи у своїй // ступити крок чи два в епоху // Коли він був ще *нестарий*” [3, 104]. У даному випадку ритмомелодика вірша дозволяє дослівно передати лексичну одиницю *young* оригіналу як *молодий*. Але оскільки семантичним контрапунктом цього вірша є лексична одиниця *staruy*, Григорій Кочур вдається до антонімічного перекладу. Взагалі, перекладач досить обережно ставиться до відтворення образної тканини першоджерела, хоча інколи здійснює безпідставні заміни образно нейтральних одиниць. Порівняємо переклади Григорія Кочура та Максима Стріхи строфи із 182-го вірша Емілі Дікінсон: “If I shouldn’t be alive // When the Robins come // Give the one in *Red Cravat*, // A Memorial Crumb” [6, 86] – Кочур виділяє словосполучення *Red Cravat* як одну із образних домінант даного вірша, дослівно відтворюючи його в перекладі *червона краватка*, при цьому заміняючи *Robins* на *снігурі*: “Якщо *снігурі* прилітатимуть // Коли вже не стане мене – // Отому в *червоній краваточці* // Сипли – хай і він пом’яне” [3, 258]. Максим Стріха, навпаки, домінуючим бачить образ птаха, тому й перекладає *Robins* як *вільшанка*. Оскільки в системі сучасної української мови одним із найчастотніших синтагматичних партнерів лексичної одиниці *вільшанка* є прикметник *червоногрудка*, перекладач здійснює семантичний синтез компонентів образу *Red Cravat*, результатом якого є лексична одиниця *червоногрудка*: “Коли вже я жить не буду // Й *вільшанка* не стріне мене // Киньте *червоногрудці* // Крихт – нехай пом’яне” [3, 64].

Особливістю семантичної структури перекладів поезії Емілі Дікінсон, здійснених Марією Габлевич та Євгенією Кононенко, є вищий, ніж у першоджерелі, ступінь сенсорності, який досягається або додаванням сенсорних одиниць, або компресією тексту перекладу, яка сприяє

збільшенню сенсорної концентрації семантичної структури цільових текстів. Читаємо в перекладі Марії Габлевич: “A poor – *torn* heart – a tattered heart – // That sat it down to rest // Nor *noticed* Night did *soft* descend – // Nor constellation *burn* – // Intent upon the *vision* // Of latitudes unknown” [6, 40] – “Сердечне серце стружене // Перепочити сіпо // Та й *незчулося* як день // Сплив за обрій *сріблом* // Як ніч встала *тихесенько* – // Запалила зорі – // *Не бачило* – *здивлене* у *чимсь* *неозорім* [3, 47]. Сенсорний спектр оригіналу охоплює 5 одиниць, які іррадіюють на площину перекладу й відтворюються шістьма лексемами. Скомпресоване відтворення в перекладі відповідних рядків оригіналу сприяє згущенню сенсорності цільового тексту.

У своїх перекладах Марія Габлевич відтворює одну з основних рис поезії Емілі Дікінсон – її афористичність. Ілюстрацією цьому є її переклад рядків із 917-го вірша: “Love is anterior to life – // Posterior – to Death – // Initial of Creation, and // The exponent of Earth” [6, 432] – “Любов – життя предтеча // І смерті спадок // Творинь зачаток // Душі свічадо” [3, 197].

Марія Габлевич у дзеркалі перекладених нею творів Емілі Дікінсон виступає в ролі інтерпретатора, що намагається донести до українського читача всю палітру думок і настроїв американської авторки. Те, що в оригіналі звучить як натяк, набуває чіткої форми вираження, однозначності в перекладі. Тут йдеться про переклад на рівні мегаконтексту, основною метою якого є відтворення авторської мовної картини світу. Проілюструємо дане положення прикладом перекладу рядків 101-го вірша. Читаємо в оригіналі: “Oh, some Scholar! Oh some Sailor! // Oh some wise man from the skies. // Please to tell a little Pilgrim // Where the place called “Morning” lies” [6, 49]. У Марії Габлевич читаємо: “О, найученіший з людей! // О, наймудріший з херувимів! // Де – звідкіля береться день? // Скажить малому пілігриму” [3, 50].

Отже, віршовий переклад є синтезом мовних картин світу. Результатом цього синтезу може бути як їхнє гармонійне поєднання, так і зсув або в бік американського світосприйняття або українського (стилізація). За стилізацією стоїть прагнення перекладачів адаптувати американську поетичну ментальність до української з метою створення перекладів, суголосних настроям сучасної україномовної читацької аудиторії.

Однак у віршовому перекладі потрібно максимально враховувати конвергентні та дивергентні характеристики двох мов та їхні поетичні традиції, намагаючись відтворити гармонію форми та змісту оригіналу на найвищому рівні еквівалентності з метою створення цілісного витвору мистецтва, який би прижився на українському поетичному ґрунті, долучив би ортодоксальність авторського світосприйняття до скарбниці української культури.

1. Бех П.А. Воссоздание образа в поэтическом переводе (на материале украинских переводов лирики Дж. Байрона): Автореф.дис...канд. филол. наук / Киев. гос. ун-т. – К., 1979. – 23 с.
2. Гайнічеру О.І. Поезія і мистецтво перекладу. – К., 1990. – 212 с.
3. Дікінсон Емілі. Лірика: 3 англ./ Упоряд. та передмова С.Д.Павличко. – К.: Дніпро, 1991. – 301 с.
4. Коптілов В.В. Першотвір і переклад: Проблеми сучасного українського художнього перекладу: Роздуми і спостереження. – К: Дніпро, 1972. – 216с.

5. *Пермінова А.В.* Відтворення англійської сенсорної лексики в українських віршових перекладах. Дис...канд. філол. наук. – Чернівці, 2003. – 234 с.
6. The complete poems of Emily Dickinson. Little, Brown and Company (USA) Limited. – 1960. – 770p.

Summary

The article focuses on a study of Emily Dickinson's world picture representation in Ukrainian poetic translations performed by D.Pavlychko, H.Kochur, M.Strikha, M.Hablevych and others. It highlights the influence of the objective (partial convergence of the language systems involved) and subjective (the peculiarities of the translators' styles) factors on the equivalence achieved by Ukrainian translators.

Стаття надійшла до редколегії 6.10.2003

© *А.В. ПЕРМІНОВА, 2003*